

ВПЛИВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА СТАНОВЛЕННЯ ЛІДЕРА В СПОРТІ

Байрачний О.В., Левчук О.П.

Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ, Україна

Вступ. Тема лідерства досліджується протягом усієї історії людства. Вивчення сутності лідерів і лідерства почалося одночасно з виникненням цивілізації [1]. Навряд чи настане такий момент, коли можна буде заявити про остаточне дослідження цієї теми. Феномен лідерства, особливості формування та прояву лідерських якостей досліджували та продовжують досліджувати вітчизняні вчені та зарубіжні науковці [1, 2, 3, 4, 5].

Спорт, як і будь-яка професійна сфера людської діяльності, має широкий запит на особистостей, які здатні проявляти ті чи інші лідерські якості і, насамперед, відповідальність, ініціативність та цілеспрямованість.

Процес формування лідерських якостей та виховання лідерів в спорті є складним та залежить від впливу як внутрішніх, так і зовнішніх факторів, які ми спробуємо проаналізувати в межах даної роботи.

Мета дослідження – визначити роль зовнішніх факторів на формування лідерських якостей.

Методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури, порівняння, критичний аналіз.

Результати дослідження та обговорення. Формування лідерських якостей є результатом впливу різноманітних факторів. Незалежно від сфери діяльності, багато науковців приділяють увагу факторам, що сприяють розвитку лідерських якостей. Тривалий час вважалося, що лідерами народжуються [5], але сучасні дослідження в галузі лідерства демонструють, що лідерами стають, причому цей процес визначається різноманітними факторами для різних професійних сфер, включаючи спорт. Такі фактори (рис.) охоплюють економічні, суспільні, культурні, демографічні, законодавчі, етичні відносини та моральні цінності [1,2].

Рисунок. Зовнішні фактори, які впливають на становлення лідера в спорті

Економічні фактори мають суттєвий вплив на розвиток лідера в спорті, впливаючи на якість навчально-тренувального процесу, застосування інноваційних технологій в процесі багаторічної підготовки спортсменів.

Суспільні фактори впливають на розвиток спортсмена на різних рівнях його життя і включають широкий спектр аспектів. Відносини в сім'ї, стиль керівництва тренера, наявність спортивного психолога, цінності та підтримка в спортивній команді

впливають на психологічний стан спортсмена, його впевненість у собі, мотивацію, самоконтроль.

Культурні норми можуть впливати на вибір виду спорту, характер навчально-тренувального процесу, харчування, відпочинок та на проведення змагань.

Демографічні фактори. Наприклад, кліматичні умови, доступ до об'єктів та засобів в країні для занять певним видом спорту обмежують людям вибір. Різні етнічні групи мають різну схильність до певних видів спорту та відзначаються специфічними особливостями щодо прояву окремих рис характеру, в тому числі і особистісними якостями, що відносять до лідерських: цілеспрямованість, здатність до самоорганізації тощо.

Законодавчі фактори визначають правила участі спортсменів у міжнародних змаганнях, впливають на співпрацю спортсменів з агентами та футбольними клубами, національними та міжнародними федераціями, контролюють використання допінгу.

Етичні відносини можуть сприяти побудові довіри між спортсменами. Лідери своїм прикладом мають демонструвати повагу до інших, до суперника, а це важко зробити без розвитку етики.

Моральні цінності допомагають лідерам керувати своєю поведінкою, чесно виконувати свої обов'язки, розвивати самодисципліну, адже лідери своїм впливом, своїми діями підтримують командний дух та об'єднують людей.

Спорт така сфера, де також існують лідери, які створюють, розвивають та ведуть за собою команду. Вони є формальними та неформальними. Формальними прикладами лідерства у спорті є тренери, менеджери, які є головними у спортивних командах та приймають на себе відповідальність за стратегічний розвиток команди та її результати. Неформальними лідерами виступають, наприклад, капітани спортивних команд або інші гравці, кого прислухаються гравці у команді [1].

Таким чином, з точки зору науковців, потрібно створювати сприятливі зовнішні умови, де можна виростити справжнього лідера та розвивати лідерські якості. Наприклад, з ранніх етапів підготовки з різних видів спорту в команді має бути психолог, який в особистих розмовах, за допомогою психічних ігор розвиватиме лідерський потенціал спортсменів. Також спортивний психолог має працювати і з тренерами в спортивних командах, допомагаючи збагатити навчально-тренувальний процес таким чином, щоб у юних футболістів формувалися лідерські якості.

Висновки. Раніше вважали, що лідерами народжуються, але протягом розвитку цивілізації вчені дійшли висновку, що недостатньо просто народитися лідером, а ще необхідно створювати сприятливі зовнішні умови для розвитку лідерських якостей. Так, вроджені особливості нервової системи мають деякі передумови розвитку лідерських якостей, але за допомогою виховних впливів можна створити лідера, який буде відповідати за свої вчинки, самостійно приймати рішення та вести за собою людей таким чином, щоб вони самі, добровільно цього хотіли, не змушуючи їх .

Література

1. Chamorro-Premuzic T. Why do so many incompetent men become leaders? (And how to it). Boston : Harvard business review press, 2019. 208 p.
2. DeRue, DS., Nahrgang, JD., Wellman, N., & Humphrey, SE. Trait and behavioral theories of leadership: An integration and meta analytic test of their relative validity. *Personnel Psychology*. 2011;64:7-52.
3. Hannah ST. et al. The psychological and neurological bases of leader self-complexity and effects on adaptive decision-making. *Journal of Applied Psychology*. 2013;98(3):393.
4. Richard D. Arvey et al., «The determinants of leadership role occupancy: genetic and personality factors», *Leadership quarterly*. 2006;17(1):1-20.
5. Soren Cahan, Nora Cohen, «Age versus schooling effects on intelligence development», *Child development*. 1989; 60(5):1239-1249.